

TRADYCJE -WIECZERZA WIGILIJNA

Narodziłem się nagi, biedny, mówi Bóg, żebyś ty potrafił wyrzekać się samego siebie, żebyś mógł uznać Mnie, Twego ubogiego Boga, za jedyne twoje bogactwo. Narodziłem się nagi w stajni, żebyś ty nauczył się uświęcać każde miejsce. Narodziłem się słaby, bezsilny, żebyś się Mnie nigdy nie lękał. Narodziłem się z miłości, żebyś nigdy nie zwątpił w Moją miłość. Narodziłem się w nocy, żebyś ty uwierzył, że mogę rozjaśnić każdą rzeczywistość spowitą ciemnością. Narodziłem się w ludzkiej postaci, żebyś ty nigdy nie wstydził się być sobą. Narodziłem się jako Syn Człowieczy, żebyś mógł stać się synem Bożym. Narodziłem się prześladowany od początku na znak, któremu sprzeciwić się będą, żebyś ty nauczył się przyjmować trudności i sprzeciwy. Narodziłem się w prostocie, żebyś ty nie był wewnętrznie zagmatwany. Narodziłem się dla ciebie, w twoim ludzkim życiu, żeby ciebie i wszystkich ludzi zaprowadzić do domu Ojca.
(Orędzie z groty betlejemskiej, Lambert Noben)

Adwent przygotowuje wiernych do uroczystych obchodów pamiętki Bożego Narodzenia. Ważne są te cztery tygodnie oczekiwania, ale szczególnie ważny i wyjątkowy jest wieczór poprzedzający Boże Narodzenie, czyli Wigilia. Słowo wigilia pochodzi od łacińskiego *vigilare*, co znaczy: czuwać, być czujnym. W Kościele od starożytności obchodzono wigilie, czyli czuwano, aby o północy godnie powitać nadejście dnia świątecznego. Wigilia przed uroczystością Narodzenia Pańskiego zakorzeniona jest też w dawnej chrześcijańskiej tradycji, zgodnie z którą przed obchodami największych świąt kościelnych poszczono, modlono się, śpiewano psalmy, rozważano słowo Boże. Nie jest to jedyna wigilia, jaką mamy w kalendarzu liturgicznym (oprócz niej są też wigilie: paschalna, Zesłania Ducha Świętego, Narodzenia św. Jana Chrzciciela oraz wigilia Świętych Apostołów Piotra i Pawła i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny). Wigilia Narodzenia

Pańskiego ma jednak charakter szczególny. Jest to najpiękniejszy dzień w roku, świętowany według ukształtowanego przez stulecia obyczaju.

Pierwsza gwiazdka na niebie

Polską wieczerzę wigilijną charakteryzują postne potrawy, spożywane po zachodzie słońca. Ich rodzaj i kolejność podania do stołu zawierają pewną symbolikę. Do wigilijnego stołu, który nie jest wystawną, pełną przepychu, uroczystą kolacją, lecz posiłkiem spożywanym w rodzinnym gronie i mającym charakter wydarzenia religijnego, naznaczonego regionalnymi zwyczajami, powinna zasiąść – w myśl zwyczaju – parzysta liczba osób. Pojawienie się pierwszej gwiazdy na niebie jest znakiem, że należy wigilię rozpocząć. Zwyczaj ten zrodził się ze wspomnienia gwiazdy betlejemskiej, którą ujrzeli Mędrcy i bardzo się uradowali (Mt 2,10).

Modlitwa i łamanie się opłatkiem

Cała rodzina i wszyscy zgromadzeni wokół stołu odmawiają modlitwę przed wieczerzą. Poprowadzić ją powinien ojciec rodziny albo dziadek czy osoba najstarsza z obecnych. Po odczytaniu Ewangelii o narodzeniu Jezusa następuje najważniejszy moment, to jest łamanie się opłatkiem, składanie sobie życzeń i przekazanie znaku pokoju. Wszyscy powinni też przeprosić się wzajemnie za uczynione zło. Życzenia nie powinny być zdawkowo wypowiedzianymi formułami, lecz słowami płynącymi z serca; są one bowiem skierowane do najdroższych nam bliźnich.

Starożytna tradycja

Oplątek jest pozostałością po chlebach ofiarnych, składanych w starożytności na ołtarzu w czasie przygotowania darów eucharystycznych. Sprawując Eucharystię, część z nich używano do konsekracji, a część odkładano i poświęcano po Mszy św., aby rozdać ją tym, którzy nie przyjmowali Komunii świętej. To dzielenie się we wspólnocie wiernych poświęconym chlebem było jakby komunią duchową, dlatego od przyjmujących go wymagano odpowiedniego usposobienia duchowego. Poświęcone chleby posyłało także tym, którzy nie byli na Mszy świętej.

Przełamany biały oplątek to piękny znak, wyrażający miłość i jedność zebranych uczestników Wigilii ze wspólnotą Kościoła. Wyraża on też poświęcenie się i służbę bliźnim. Łączy ze sobą ludzi nawet najbardziej poróżnionych. Współcześnie praktykuje się też przesyłanie przełamanego opłatka w liście do najbliższych, z którymi nie możemy się spotkać.

Świat byłby zupełnie inny, z pewnością lepszy, gdyby prawa wieczerzy wigilijnej były zachowywane na co dzień. Zbawiciel świata narodził się w Betlejem, czyli w Domu Chleba, bo tak tłumaczy się hebrajską nazwę Bet-Lehem.

Wolne miejsca przy stole

Pozostawienie wolnego i nakrytego miejsca przy stole też jest pięknym zwyczajem, wyrażającym pamięć o naszych bliskich, którzy nie mogą spędzić świąt z nami. Jest to także znak więzi ze zmarłymi z naszych rodzin oraz gotowości przyjęcia do naszego domu w ten szczególny wieczór osoby samotnej. Warto wcześniej pomyśleć o zaproszeniu do naszego stołu takiej właśnie osoby. Może to być samotny sąsiad czy może jakiś dalszy krewny albo człowiek biedny. Sens wolnego miejsca przy stole najlepiej wyraża się wtedy, gdy zostanie ono zapełnione.

Potrawy wieczerzy wigilijnej

Różna jest liczba potraw podawanych w wieczór wigilijny. Zależy to od zamożności rodziny, od miejscowych zwyczajów oraz od pomysłowości gospodyń. Liczba ta może być parzysta lub nieparzysta. W niektórych regionach podaje się 12 potraw, co ma symbolizować 12 apostołów. Główną potrawą wigilijną polskiej kuchni jest ryba. W starożytności chrześcijańskiej właśnie ona symbolizowała Chrystusa. Z poszczególnych liter tego słowa, zapisanego w transkrypcji greckiej, chrześcijanie odczytywali: Jesus Christos Theu Hios, Soter – Jezus Chrystus Syn Boga, Zbawiciel. Potrawy są nie tylko z ryb; nie powinno też zabraknąć czerwonego barszczu z uszkami, zupy grzybowej, klusek z makiem, kaszy z suszonymi śliwkami, kapusty z okrągłym grochem, kompotu z suszonych owoców. Do wigilijnego posiłku należy też używana zamiast chleba i bułek tradycyjna strucla (kołacz pszenny) z wyplecionym na wierzchu warkoczem z ciasta, obsypanym czarnuszką. W rejonach naznaczonych tradycją wschodnią (ruską), podawana jest kutia.

Oplątek dzielony ze zwierzętami

Po spożyciu potraw wigilijnych następuje modlitwa po wieczerzy, w której dziękuje się za obecność Jezusa, za ten błogosławiony wieczór i za spożyty posiłek. Później otwiera się podarki znalezione pod choinką. Czas do sprawowanej o północy Mszy świętej, tzw. Pasterki, upływa na wspólnym śpiewie kolęd i pastorałek.

W regionach wiejskich zaraz po wieczerzy gospodarz znosi do obory kolorowy oplątek, przeznaczony dla zwierząt. W ten właśnie wieczór zostają one tak wyróżnione za całoroczną służbę człowiekowi. Podobno o północy zwierzęta mówią ludzkim głosem, ale nie każdy może usłyszeć ich mowę.

Symbolika choinki i podarków

Choinka powinna być ubierana przed wieczerzą wigilijną w dniu, w którym wspominamy naszych pierwszych rodziców, Adama i Ewę. Początku tradycji ubierania choinki niektórzy upatrują w Księdze Izajasza: Chluba Libanu przyjdzie do Ciebie: razem, cyprys, wiązy i bukszpan, aby upiększyć moje miejsce święte (60,13). Chociaż obecnie choinka jest najczęściej sztuczna, to i tak dobrze symbolizuje rajske drzewo życia, do którego utraciliśmy dostęp z powodu grzechu pierwszych rodziców. Upadek i odkupienie człowieka zawierają się w symbolice tego udekorowanego drzewka. Jezus jest tym, który przywraca ludzkości dostęp do życia wiecznego. On jest dorodnym owocem odkupienia, „Drzewem życia”.

Składanie pod choinkę darów jest naśladowaniem dobroci Boga, obdarowującego nas licznymi łaskami. Radość, tajemnica i niespodzianka nadają podarunkom gwiazdkowym szczególną wartość, uczą hojności serca i dzielenia daru z innymi.

Zwyczaje dnia wigilijnego

Panuje dość powszechne przekonanie, że: Jaka jest Wigilia, taki jest cały rok. Dlatego uważa się, że lepiej w tym dniu niczego nie pożyczać, bo stale by tego brakowało. Tradycja nakazuje też wstać wcześniej rano, aby w ciągu roku nie zasypiać. Podobnie jeśli dzieci w tym dniu spotka kara, może spotykać ich ona często w ciągu roku. W tym dniu obserwuje się też bacznie pogodę, bo: Jeśli dzień wigilijny pogodny, roczek będzie urodny. Jak w Wigilię z dachu ciecze, to się zima długo wlecze. W Wigilię mróz, będzie siana wóz.

Zgłębiając tajemnice narodzin Boga

Bóg narodził się w świętą noc jako Dzieciątko porusza nie tylko nasze uczucia. Mamy świadomość, że dotykamy tajemnicy wiary. Jednorodzony Syn Ojca – jak mówimy w Credo – zostaje zrodzony, a nie stworzony. Odwieczne Słowo rodzi się w ludzkim ciele dla naszego zbawienia. Wspaniały jest urok Świąt Bożego Narodzenia: czekamy na wspólną wieczerzę, na życzenia, choinkę, szopkę, Pasterkę; na kolędy i na śnieg. Musimy jednak pamiętać, że siedząc przy suto zastawionym stole czy rozpakowując prezenty, nie możemy przeoczyć tego, co jest w tych świętach najistotniejsze: daru, jaki przynosi nam ta wyjątkowa noc, tj. Jezusa. Jeśli zatrzymamy się tylko na zewnętrznej stronie świętowania, to żłóbek może pozostać pusty jak i nasze serca. A wówczas nie będzie niczego, czym można by tę pustkę wypełnić. Pozostaną być może uczucie zmęczenia, spowodowane przygotowaniem tych świąt, przejedzenie się, trochę kolorowego papieru, wstążek po rozpakowanych podarkach, nadesłane kartki z życzeniami i pozostanie wiele naczyń do umycia. Noc Bożego Narodzenia jest początkiem naszej nadziei zbawienia, a jest nią nowo narodził się Jezus.